

20 Sentyabr Neftçilər Günüdür

“Əsrin müqaviləsi” dövlətimizin beynəlxalq nüfuzu və siyasi mövqelərinin möhkəmlənməsinə xidmət edir

1993-cü ilin təlatümlü iyun günlərində - Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi üçün ciddi təhlükə yarandığı bir dövrdə xalqın çağırışına səs verərək xilaskarlıq missiyasını üzərinə götürən ulu öndər Heydər Əliyev ölkə rəhbərliyinə qayıtdı. Ümummilli liderin hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycanın siyasi və iqtisadi həyatında tələpəyüklü dəyişikliklərin başlanğıcını qoydu.

Azərbaycanı labüdü fəlakətdən xilas edən dahi rəhbər Heydər Əliyev ölkənin iqtisadi yüksəlişi üçün də tədbirlər görməyə başladı. Ölkənin iqtisadi dirçəlişinə nail olmaq məqsədilə ulu öndər xalqımızın əvəzsiz sərvəti olan neft amilindən məharətlə istifadə etdi. Azərbaycanın özamankı məhdud maliyyə imkanları ilə neft-qaz yataqlarının mənimlənilməsinin, bu əvəzsiz təbii sərvətin dünya bazarlarına çıxarılmasının çətinliyini nəzərə alan ulu öndər məsələnin həll yolunu Qərb şirkətləri ilə milli maraqlara söykənən əməkdaşlığın qurulmasında gördü və bütün geostrategi çətinliklərə baxmayaraq, qısa bir müddətdə bu möhtəşəm konsepsiyayı gerçəkləşdirməyə nail oldu. Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışı ilə qoca Qafqazın bu bölgəsində yeni siyasi bir dövr, yeni təfəkkür mərhələsi başladı. Məhz bu yeni dövr Azərbaycanın XXI əsrə hüquqi, demokratik dövlət kimi daxil olmasına əsaslı təminat yaratdı. Heydər Əliyevin xalqımız və tariximiz qarşısında ən böyük xidmətləri kəskin geosiyasi ziddiyyətlərin mövcud olduğu bir şəraitdə Azərbaycan dövlətçiliyini xilas etməsində, Azərbaycan varlığını parçalanıb yox olmaq təhlükəsindən qurtarmasında idi. Dövlətimizin qorunub saxlanması isə azadlığımızın, müstəqilliyimizin qorunub saxlanması deməkdir, qurtuluş deməkdir. Azərbaycan dövlətçiliyi ona qarşı yönəlməmiş qəsdlərdən uçuqla çıxdı. Ümummilli liderin qətiyyəti xalqa ruh yüksəkliyi gətirdi, inamımızı özümüzə qayıtdı, sabitlik və əmin-amanlıq yaratdı.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə milli-mənəvi dəyərlərimiz bərpa edildi, onun qətiyyəti, apardıdığı uğurlu daxili və xarici siyasət sayəsində ölkəmiz xaosdan xilas oldu, sivil demokratik inkişaf yolu ilə inamla irəliləyərek böyük nailiyyətlər qazandı. Ulu öndər Heydər Əliyevin xalqımız qarşısında xidmətləri o qədər böyük və zəngindir ki, bu, zaman-zaman tədqiqatlar mövzusu olacaq. Ümummilli liderimizin fəaliyyəti Azərbaycanın dünənini, bu günü və gələcəyinə hesablanmış fəaliyyətdir. Ulu öndərimiz keçmiş istinad edərək bu günümüzü necə qurmağı və gələcəyimiz üçün hansı işlər görülməsinin nümunəsini bizə göstərdi. Heydər Əliyevin yaradıcısı olduğu yeni neft strategiyasının ölkənin inkişafında müstəsna rolu olmuşdur. “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasına həsr olunmuş tənənəli mərasimdə ümummilli liderimiz demişdir: “Biz bu müqaviləni imzalamaqla Azərbaycan Respublikası ilə dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri, onların ən böyük şirkətləri arasında əlaqələr yaradır, Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına, azad bazar iqtisadiyyatına qoşulması üçün əsas yaradır. Biz bu müqaviləni imzalamaqla dünyaya bir daha nümayiş etdiririk ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası demokratik və hüquqi dövlətdir... Biz bu müqaviləni imzalamaqla xarici ölkələrdən Azərbaycana investisiya qoyulması üçün böyük yol açırıq, digər şirkətlərin də Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsi üçün zəmin yaradırıq”.

Azərbaycan bu gün dünyada həm zəngin mədəni-tarixi dəyərlərə malik, həm də böyük neft və qaz ehtiyatlarına sahib ölkə kimi tanınır. Ölkəmizin iqtisadi, sosial, hərbi cəhətdən inkişafının əsasında güclü, sarsılmaz siyasi iradə və təbii sərvətlərimizdən düzgün istifadə dayanır. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müdriklik və uzaqqörənliklə, dərin inam və qətiyyətlə, məqsədyönlü və ardıcıl şəkildə həyata keçirdiyi qlobal, genişmiqyaslı, çoxşaxəli iqtisadi siyasəti, bu siyasətin bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən yüksək peşəkarlıqla davam və inkişaf etdirilməsi nəticəsində neft onun əsl sahibi olan Azərbaycan xalqına xidmət edərək ölkəmizin siyasi müstəqilliyinin, iqtisadi tərəqqisinin, insanlarımızın rifahının təmin edilməsinə yönəldilmişdir. Sosial-iqtisadi inkişaf tempinə görə dünyanın aparıcı dövlətləri ilə bir sırada dayanan, beynəlxalq birləşmə tam hüquqlu üzvü olan müstəqil Azərbaycan Respublikası Heydər Əliyev dövlətinin şah əsəridir. Güclü, gətirdikcə daha da qüdrətlənən dövlətimizin qızandığı bütün uğurlar üçün biz dünya şöhrətli siyasi xadim Heydər Əliyevə borcluuyq.

Xarici şirkətlərlə bağlanan müqavilədə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı “Azəri”, “Çıraq” və “Günəşli” yataqlarının işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında” Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın bir neçə tanınmış neft şirkətləri arasında sazişin imzalanması baş tutmuşdur. Bu tarixi, siyasi və beynəlxalq əhəmiyyətli müqavilənin 26-cı ili tamam olur. Bu tarixi hadisə xalqımızın yaddaşında əbədi yaşayacaq. Çünki məhz bu tarixi addımla müstəqilliyini bir daha sübut edən Azərbaycan öz sərvətlərinə tam sahib olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirib. Elə ilk günlərdən danışıqlar prosedində çətinlik və maneələr də var idi. Həmin anları cənab İlham Əliyev belə xatırlayır: “Biz xarici şirkətlərə deyirdik: siz ayrı-ayrı şirkətlərin maraqlarını müdafiə edirsiniz. Biz isə ölkənin və Azərbaycan xalqının maraqlarını müdafiə edirik. Əgər siz səhv və yol versəniz, bu, sizin şirkətin yalnız bir layihəsində öz əksini tapacaq, əgər biz səhv etsək, bu səhv bütün Azərbaycan xalqının mənafeyinə xələl gətirəcək. Başqa sözlə, biz heç cür heç bir səh-

və yol verə bilmərik”. Çoxsaylı çətinliklərə baxmayaraq, müqavilə Azərbaycanın milli mənafeələrinə uyğun hazırlandı.

“Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması və onun gerçəkləşməsi müstəqil Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyasını təşkil edən düzgün neft strategiyasının həyata keçirilməsinin parlaq təzahürüdür. Azərbaycanın neft sənayesinin, ümumiyyətlə, iqtisadiyyatının inkişafında yeni dövrün əsasını qoyan “Əsrin Müqaviləsi”nin imzalanması ilə başlamış iş XXI əsrdə Azərbaycanın dinamik inkişaf yolunu müəyyən etdi.

Neft strategiyasının ideya mənbələrindən, başlıca konseptual prinsiplərindən danışıqların ulu öndərin Azərbaycan neft sənayesinin zəngin tarixinə, önəmli nailiyyətlərinə, şanlı ənənələrinə istinad etməsi ilk növbədə qeyd olunmalıdır. Belə ki, ulu öndərin özünəməxsus siyasi müdrikliklə seçdiyi bu yol həm də gənc Azərbaycan dövlətinin geosiyasi mövqelərinin möhkəmlənməsinə yönəlmişdi. Xalqımızın müasir tarixində yeni neft strategiyası kimi özünə əbədi yer qazanmış həmin konsepsiyanın məqsəd və məramı xarici sərmayədarların köməyi ilə neft-qaz sektorunun gücləndirilməsi, yataqların birgə istismar olunması, hasil ediləcək xam neftin dünya bazarlarına çıxarılması və əldə olunaçaq böyük həcmli maliyyə vəsaitlərinin iqtisadiyyatın digər sahələrinə yönəltməklə yolu ilə sosial-siyasi dirçəlişə nail olmaq idi.

Ulu öndərin dərin zəkası, müdrik siyasətinin məntiqi nəticəsi olan yeni neft strategiyası ölkəmizin davamlı inkişaf yoluna qədəm qoyması üçün təməl daşı rolunu oynadı. Xalqımızın xoşbəxt gələcəyi, işıqlı sabahı naminə inkişaf və tərəqqi konsepsiyasına çevrilmiş bu strateji kurs ölkə iqtisadiyyatının gücləndirilməsinə, nüfuzlu xarici şirkətlərlə milli maraqlara söykənən səmərəli əməkdaşlığın qurulmasına, müasir texnologiyaların, yeni nəsil avadanlıqların neft sənayesinə tətbiqinə imkan yaratdı. O zaman xarici investorların, xüsusilə transmilli neft şirkətlərinin Azərbaycana gəlişi, bura sərmayə qoyması olduqca riskli bir iş idi. Çünki Azərbaycan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalandığı ərəfədə - 1994-cü il mayın 12-də atəşkəsə imza atsa da, ölkə müharibə vəziyyətində idi, tam siyasi sabitlik yaranmamışdı. Azərbaycanın müstəqilliyini istəməyən bir sıra yerli və xarici qüvvələr respublikamızda xaos, qarışıqlıq və anarxiya yaratmaq üçün bütün vasitələrdən, hətta dünyanın bir nömrəli belasına çevrilmiş terrorlardan belə çekinmədilər. Bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycanda siyasi sabitliyə və əlverişli biznes mühitinə tam zəmanət alan dünyanın transmilli şirkətləri “Əsrin müqaviləsi”nə imza atmaq məqsədilə ölkəmizə gəldilər. Bu imzalanma və onun gerçəkləşməsi müstəqil Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyasını təşkil edən düzgün neft strategiyasının həyata keçirilməsinin parlaq təzahürüdür. Azərbaycanın neft sənayesinin, ümumiyyətlə, iqtisadiyyatının inkişafında yeni dövrün əsasını qoyan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması ilə başlamış iş XXI əsrdə Azərbaycanın dinamik inkişaf yolunu müəyyən etdi. “Əsrin müqaviləsi” 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıdakı “Gülüstan” sarayında imzalanmışdır. Dənizin dəriniyində yerləşən “Azəri”, “Çıraq”, “Günəşli” yataqlarının işlənilməsi və məhsulun pay bölgüsü haqqında 400 səhifəlik bu müqavilə 4 dildə tərtib edilmişdir. “Əsrin müqaviləsi”ndə 8 ölkədən (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə, Norveç, Yaponiya, Səudiyyə Ərəbistanı) 13 şirkət (Amoco, BP, MakDermott, Yunokal, ARDNŞ, LUKOyl, Statoyl, Ekson, Türkiyə petrolları, Penzoyl, İtoçu, Remko, Delta) iştirak edirdi. Bu müqavilə sonradan 19 ölkəni təmsil edən 41 neft şirkəti ilə daha 27 sazişin imzalanmasına yol açdı.

Bu inamın, bu əminliyin qarantı Heydər Əliyev şəxsiyyəti, Heydər Əliyev zəkası oldu. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təbirincə desək, “müasir dünyada neft məqsəd deyildir, o, yalnız həm iqtisadi, həm də siyasi səciyyəli qlobal problemlərin həlli üçün bir vasitədir”. Ümummilli liderimiz məhz bu vasitədən yararlanmaqla Azərbaycanı asılı yox, öz istəyini diklətən ölkələrdən birinə çevirə bildi. Azərbaycan iqtisadiyyatının hərəkətverici qüvvəsinə çevrilən bu müqavilənin mahiyyətində, heç şübhəsiz, Heydər Əliyev dövlətinin tənənəsi dururdu. Azərbaycanın müstəqilliyinin, demokratik bir ölkə kimi sivil dünyaya inteqrasiya olunmasının xeyli dərəcədə neft müqavilələrinin reallaşmasından asılı olduğunu sübut edən ümummilli liderimiz bununla da respublikamızın azad və müstəqil gələcəyinin təsdiqinə təminat aldı. Çünki iri neft şirkətlərinin ölkəmizə gəlməsi yalnız sərmayə axını deyildi. Bu həm də dünyanın ölkəmizə inamı idi. Respublikamıza bu inamı məhz Heydər Əliyev qazandırdı. “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması ilə Xəzər dənizi hövzəsində və bütün postsovet məkanında beynəlxalq əməkdaşlığın bünövrəsi qoyuldu. Bu saziş regionda digər qlobal layihələrin gerçəkləşdirilməsi üçün də imkan yaratdı, Xəzərdə maraqların təmin olunmuş bir çox aparıcı Qərb dövlətlərinin Azərbaycanla bütün sahələrdə genişmiqyaslı əməkdaşlığa marağını artırdı, beynəlxalq maliyyə qurumları ilə münasibətlərdə keyfiyyətə tamamilə yeni bir mərhələnin əsasını qoydu.

Dünyada qədim neft diyarı kimi tanınmış Azərbaycanda neftin sənaye üsulu ilə hasilatı hələ XIX əsrin ortalarından başlamışdır. 1848-ci ildə Bakıda, Bibiheybət yatağında qazılmış quyudan vurmuş neft fontanı Azərbaycanda “qara qızıl” sənaye üsulu ilə çıxarılmasının əsasını qoymuşdur. Artıq 189-cu ildə Azərbaycan neft mədəniyyəti və emalı üzrə dünyada birinci yere çıxmış, dünya neft hasilatının yarısını vermişdir. İkinci Dünya müharibəsi illərində Sovet İtti-

fağında çıxarılan neftin 75 faizini verən Azərbaycan cəbhəni yanacaq təminatı üçün əsas rol oynamışdır. 1949-cu ildə açıq dənizdə, Bakı şəhərindən 100 kilometr məsafədə o zaman üçün nadir yataq sayılan “Neft daşları”nda vurulan fontan dənizdə neft çıxarmağın yeni mərhələsinin başlanğıcını qoymuşdur. Azərbaycan dünyada ilk dəfə olaraq açıq dənizdə neft çıxarmağa başlamışdır. XX əsrin 70-80-ci illəri Azərbaycan neft sənayesinin böyük nailiyyətləri ilə yadda qalaraq onun inkişafı, maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsi illəri olmuşdur. Həmin illərdə respublikamızın neft sənayesinin bütün uğurları Azərbaycana rəhbərlik etmiş Heydər Əliyevin adı ilə sıx bağlıdır.

“Qara qızıl”dan əldə edilən gəlirlər hesabına bu gün ölkəmizin bütün sahələrində sürətli inkişafa nail olunmuşdur. Həmin gəlirlərin indiki və gələcək nəsillərin firavan həyatının təminatına yönəldilməsi üçün ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu təsis edilmişdir. Ötən müddətdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizin sürətli sosial-iqtisadi inkişafına təkən verən bir sıra məqsədli Dövlət proqramları məhz Dövlət Neft Fondunun vəsaitləri hesabına həyata keçirilmişdir. Neftdən əldə edilən gəlirlər hesabına ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsini iqtisadi siyasətin prioriteti olan edən Azərbaycan dövləti hazırda qeyri-neft sektorunun inkişafı sahəsində uğurlu nəticələr qazanır. Ölkəmizdə əldə edilən sosial-iqtisadi uğurların təməlini isə məhz ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəllifi olduğu yeni neft strategiyası təşkil edir. Zəngin tarixi ənənələrə malik neft sənayemizin əsas ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və bu gün möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirilən inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi nəticəsində daha uca zirvələr fəth edəcək, öz şərəfli salnaməsinə yeni-yeni zəfərlər yazacaqdır.

2017-ci ilin il sentyabrın 14-də Bakıdakı Heydər Əliyev Mərkəzində Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşmənin hissəsinin birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında düzəliş edilmiş və yenidən tərtib olunmuş sazişin imzalanması ölkə ictimaiyyəti tərəfindən böyük razılıq hissi ilə qarşılandı. Diqqəti çəkən əsas məqam odur ki, sazişin yeni şərtləri Azərbaycanın maraqlarına daha artıq dərəcədə uyğun gəlirdi. Bunu Prezident İlham Əliyev də öz çıxışında qeyd etmişdir.

O zaman dövlət başçısı qeyd etmişdir ki, belə bir sazişin imzalanması ölkəmizin həyatında çox əlamətdar və tarixi bir hadisədir və bununla “Azəri-Çıraq-Günəşli” nəhəng neft yatağının işlənilməsinə yeni dövr başlayır. İmzalanma mərasimində “Bu gün imzalanacaq kontraktın ölkəmiz üçün çox böyük əhəmiyyəti var. “Azəri-Çıraq-Günəşli” neft yatağının işlənilməsi 2050-ci ilə qədər uzadılmışdır.

Şübhəsizdir ki, bu cür sazişlər Azərbaycanın artmaqda olan iqtisadi qüdrətini, onunla birlikdə dünyadakı siyasi çəkisini daha da artırır. Bunu Azərbaycan Prezidenti də qeyd edərək söylədi ki, əgər 1994-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin gərgin zəhməti nəticəsində “Əsrin kontraktı” imzalanmasaydı, Azərbaycanın bugünkü durumunu təsəvvür etmək çətin olardı.

Ölkəmizdə gündən-günə vüsət alan, məramı xalqımızın rifah halının daha yüksəlməsi, Azərbaycanın inkişaf etmiş ölkələr sırasında layiqli yerinin təmin edilməsi olan genişmiqyaslı quruculuq işləri Heydər Əliyev neft strategiyasının dünənki, bugünkü və gələcək tənənələrinin bariz nümunəsidir. “Əsrin müqaviləsi” ilə əsas qoyulmuş milli neft strategiyasının uğurlarının nəticəsi olaraq Azərbaycanın regionun lider dövləti, eləcə də regional və qlobal iqtisadi layihələrin aparıcı iştirakçısından biri kimi tanınmasına şərait yaranmışdır. Bu gün ölkəmizdə əldə edilən bütün iqtisadi uğurların başlanğıcında məhz milli neft strategiyası, bu strategiyanın ilk şanlı səhifəsini və təməl daşını isə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəllifi olduğu “Əsrin müqaviləsi” təşkil edir.

Mübaligəsiz demək olar ki, həm Müstəqil Azərbaycanın banisi, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə 26 il əvvəl imzalanmış “Əsrin müqaviləsi”, həm də Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə imzalanan yeni “Əsrin müqaviləsi” (TANAP) Azərbaycan xalqının rifah halının yüksəlməsinə, dövlətimizin beynəlxalq nüfuzunun və siyasi mövqelərinin möhkəmlənməsinə xidmət edir.

Vəli ALBƏNDOV,
“Qarabağ-E.R” MMC-nin baş direktoru,
Əməkdar mühəndis,
Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvü.